

Rytų kaimynystės atspindžiai

Informacinė svarbiausių Rytinės kaimynystės įvykių apžvalga

Nr. 6 (11) // 2010 04 28-05 12

EESC

Rytų Europos studijų centras

Armėnija svarsto savo galimybes prisijungti prie Rusijos, Baltarusijos ir Kazachstano kuriamos Muitų sąjungos

Šių metų balandžio 28 d. Armėnijos ministras pirmininkas Tigranas Sargsyanas susitiko su Rusijos ministro pirmininko pirmuoju pavaduotoju Igoriu Šuvalovu. Susitikimo metu buvo aptartos Armėnijos galimybės prisijungti prie Rusijos, Baltarusijos ir Kazachstano kuriamos Muitų sąjungos, kuri pradės veikti nuo 2010 m. liepos 1 dienos. T. Sargsyano nuomone, Armėnijoje galėtų būti įkurta speciali ekonominė zona, kurioje galiotų specialūs tranzitą ir muitinės veiklą reguliuojantys įstatymai. Jis mano, kad Armėnija Muitų sąjungoje galėtų turėti specialų statusą, panašų į Kaliningrado srities.

Nepaisant Armėnijos noro prisijungti prie Muitų sąjungos, ekspertai abejoja Armėnijos galimybėmis tapti šios Sąjungos nare. Armėnija neturi bendrų sienų nei su viena iš Muitų sąjungos narių, o didžioji sausumos sienų dalis yra uždaryta (Armėnijos pasienis su Azerbaidžanu ir Turkija yra uždarytas, kol nebus išspręstas Kalnų Karabacho konfliktas). Šiuo metu visas Armėnijos susisiekimasis su Rusija yra įgyvendinamas tik per Gruzijos teritoriją bei vienintelį atvirą Gruzijos ir Rusijos pasienio perėjimo punktą – Aukštutinį Larsą. Be to, net jei Armėnija ir sėkmingai išspręstų geografinės izoliacijos problemas, Armėnijos narystė Muitų sąjungoje prieštarautų dabartinei Armėnijos narystei Pasaulio prekybos organizacijoje (PPO). Narystė PPO jau tapo kliūtimi Ukrainai, taip pat ketinusiai prisijungti prie Muitų sąjungos. Ekspertų nuomone, vargu ar galima tikėtis, kad PPO padarytų išimtį Armėnijai.

● Parengta remiantis: *Kommersant.ru, Lenta.ru.*
(Nuotrauka iš *Lenta.ru*)

Rusija pasiūlė Ukrainai sujungti „Gazprom“ ir „Naftogaz Ukraina“ kompanijas

Šių metų balandžio 30 dieną Sočyje (Rusija) įvyko Rusijos ir Ukrainos tarpvyriausybinių ekonominio bendradarbiavimo komiteto posėdis, kurio metu Rusijos ministras pirmininkas Vladimiras Putinas pasiūlė sujungti Rusijos gamtinių dujų kompaniją „Gazprom“ ir Ukrainos valstybinės gamtinių dujų kompaniją „Naftogaz Ukraina“. Pasak „Gazprom“ kompanijos valdybos pirmininko Aleksėjaus Millerio, abi gamtinių dujų monopolijos gali suvienyti savo aktyvus geologinių tyrinėjimų ir prekybos srityse, o tai faktiškai reikštų šių kompanijų susivienijimą. Derybos dėl „Gazprom“ ir

„Naftogaz Ukraina“ susivienijimo turėtų prasidėti po gegužės 9 d. (SSRS pergalės II pasauliniame kare minėjimo renginių).

Kol kas kompanijų susivienijimo sąlygos nėra žinomos, tačiau, pasak ekspertų, „Gazprom ir „Naftogaz Ukraina“ kompanijų susijungimo atveju Ukraina turėtų nuo 2 iki 8,5 % bendros įmonės akcijų. Ukrainos akcijų paketo dydį būsimoje bendroje įmonėje lemtų dabartinė „Naftogaz Ukraina“ rinkos vertė. Oficiali „Naftogaz Ukraina“ rinkos vertė siekia 20 mlrd. JAV dolerių, tačiau atmetus „Naftogaz Ukraina“ skolas Rusijos ir Ukrainos kompanijai „Rosukrenergo“, akcininkams bei Ukrainos nacionaliniam bankui, tikroji „Naftogaz Ukraina“ vertė siektų tik 11-12 mlrd. JAV dolerių. Palyginimui – Rusijos gamtinių dujų kompanijos „Gazprom“ kapitalizacija 2010 m. balandžio 30 d. siekė 140 mlrd. JAV dolerių.

Ekspertų teigimu, šis Ukrainos ir Rusijos gamtinių dujų kompanijų susijungimas reikštų kompanijos „Naftogaz Ukraina“ „išstipimą“ „Gazprom“ struktūroje. Kitaip tariant, įvykus kompanijų susijungimui, Ukrainos gamtinių dujų ir naftos sektoriai taptų sudėtine Rusijos energetikos sektoriaus dalimi (tikėtina Ukrainos energetikos sektoriaus integracija į Rusijos energetikos sektorių ekspertai jau įvardino kaip „Kijevo Rusijos atkūrimą“). Nors Ukrainos vyriausybė pasirengusi apsvarstyti tokį Rusijos ministro pirmininko V. Putino pasiūlymą (kaip tikėtino bendradarbiavimo su Rusija energetikos srityje variantą), visgi Ukrainos vyriausybė siekia, kad Ukrainos ir Rusijos gamtinių dujų kompanijų susijungimas vyktų lygiomis sąlygomis. Šių metų gegužės 5 d. Ukrainos vyriausybės posėdyje Ukrainos ministras pirmininkas Nikolajus Azarovas pareiškė, kad Rusija turėtų įvertinti, kokiomis sąlygomis galėtų įvykti lygiateisis „Naftogaz Ukraina“ ir „Gazprom“ kompanijų susijungimas, nekeliant grėsmės Ukrainos energetinei nepriklausomybei. Galima teigti, kad Ukrainos vyriausybė lygiateisis Ukrainos ir Rusijos gamtinių dujų kompanijų susijungimą supranta ne kaip „Gazprom“ siekius „praryti“ „Naftogaz Ukrainą“, tačiau geriausiu atveju kaip „Gazprom“ kapitalo dalies (analogiškos „Naftogaz Ukrainos“ rinkos vertei) įsileidimą į Ukrainos energetikos sektorių. Kitaip tariant, „Gazprom“ ir „Naftogaz Ukraina“ lygiateisis susijungimas iš esmės reikštų grįžimą prie buvusio „RosUkrEnerg“ modelio su tiesioginiu Rusijos kapitalo priėjimu prie Ukrainos energetinės infrastruktūros (vamzdynų, gamtinių dujų saugyklų ir kt.).

Ekspertų nuomone, „Gazprom“ ir „Naftogaz Ukraina“ susijungimu suinteresuotos tiek Rusija, tiek Ukraina. Ukrainos vyriausybė nuogaustauja, kad sėkmingai pradėjus eksploatuoti „Nord Stream“ dujotiekį Baltijos jūroje nuo 2013 m. ir „South Stream“ dujotiekį Juodojoje jūroje nuo 2015 m., Rusija gali atsisakyti energetinių išteklių tranzito per Ukrainą į Europą planų. Tokiu atveju į energetinių išteklių tranzitą orientuota Ukrainos energetinė infrastruktūra virstų niekam nereikalingu „metalo laužu“. Kita vertus, Ukrainos sutikimas bendradarbiauti su Rusija steigiant jungtinę gamtinių dujų kompaniją, leistų Rusijai sumažinti „Pietų Srovės“ dujotiekio apkrovą nuo 63 mlrd. kubinių metrų dujų iki 32 mlrd. kubinių metrų dujų arba išvis atsisakyti „Pietų Srovės“ projekto įgyvendinimo planų.

Reikėtų pabrėžti, kad Ukrainos ir Rusijos gamtinių dujų kompanijų susijungimui labai priešinasi Ukrainos opozicija. Šių metų gegužės 10 d. Ukrainos opozicijos atstovai, tarp jų ir buvusi Ukrainos ministrė pirmininkė Julija Timošenko bei buvęs šalies prezidentas Viktoras Juščenka, įkūrė Ukrainos gelbėjimo komitetą, kurio tikslas – Ukrainos nacionalinių interesų gynimas. Ukrainos opozicijos nuomone dabartinė šalies vyriausybė tiesiog „išparduoda“ Ukrainą. Priminsime, jog šių metų balandžio 21 dieną Charkove Ukraina ir Rusija susitarė dėl 100 dolerių nuolaidos 1 tūkst. kubinių metrų dujų, esant bazinei dujų kainai 330 dolerių. Tuo atveju, jei bazinė kaina nukris žemiau 330 dolerių, nuolaida Ukrainai sudarys 30 procentų nuo bazinės kainos. Minėtos Rusijos nuolaidos Ukrainai siejamos su dvišaliu Ukrainos ir Rusijos susitarimu, pagal kurį Rusijos Juodosios jūros laivyno buvimas Sevastopolyje buvo pratęstas iki 2042 metų.

● Parengta remiantis: *Kommersant.ru, Lenta.ru.*
(Nuotrauka iš *Kommersant.ru*)

Baltarusijos prezidento rinkimai gali įvykti 2011 m. pradžioje

Šių metų gegužės 4 d. Baltarusijos prezidentas Aleksandras Lukašenka, duodamas interviu žiniasklaidai, pareiškė, kad jis ketina dalyvauti būsimuose Baltarusijos prezidento rinkimuose, o patys rinkimai galėtų įvykti 2011 m. pradžioje. Priminsime, kad A. Lukašenkos kadencija baigiasi kitų metų vasarį, todėl Baltarusijos prezidento rinkimai turėtų būti surengti ne vėliau kaip iki 2011 m. vasario 6 dienos. Artėjančių Baltarusijos prezidento rinkimų data kol kas dar nėra oficialiai paskelbta (Baltarusijos Vyriausioji rinkimų komisija svarsto dvi galimybes: šalies vadovo rinkimus skelbti šių metų rudenį arba kitų metų pradžioje).

Jei Baltarusijos prezidento rinkimai būtų skelbiami šių metų rudenį, opozicijos atstovų galimybės pasirengti būsimiems rinkimams ir organizuoti rinkimines kampanijas būtų labai ribotos. Opozicijos galimybes komunikuoti su rinkėjais apsunkina ir balandžio 29 d. Baltarusijos vyriausybės priimtas nutarimas, įpareigojantis kompiuterinių klubų bei interneto kavinių savininkus rinkti duomenis apie lankytojus ir tinklalapius, kuriuose buvo lankomasi. Šis nutarimas turi įsigalioti šių metų liepos 1 dieną.

Iš opozicijos atstovų Baltarusijos prezidento rinkimuose ketina dalyvauti politikas Alesis Michalevičius, kompanijos „Europietiška Baltarusija“ lyderis Andrėjus Sanikovas, judėjimo „Europietiška koalicija“ lyderis Nikolajus Statkevičius, judėjimo „Už laisvę“ lyderis Aleksandras Milinkevičius ir kiti. Ekspertų nuomone, jei Baltarusijos prezidento rinkimai būtų skelbiami kitų metų pradžioje, A. Lukašenkos rinkiminė kampanija gali patirti sunkumų dėl tradiciškai kiekvienų metų pradžioje išskylančių Baltarusijos ir Rusijos nesutarimų rusiškų energetinių išteklių kainos klausimu. Jei Rusija nuspręstų sužlugdyti A. Lukašenką, ji stengtųsi pirmiausiai suduoti rimtą smūgį Baltarusijos ekonomikai per energetikos sektorių, o palankiausias metas šiems veiksams – Baltarusijos prezidento rinkimai. Pats A. Lukašenka abejoja, ar Rusija šiuo metu Baltarusijoje gali rasti už jį patikimesnį sąjungininką, tačiau pripažįsta, kad kai kurie Rusijos valdančiojo politinio elito atstovai yra juo nepatenkinti. A. Lukašenkos nuomone, jo būsimą rinkiminę kampaniją gali apsunkinti išorinės grėsmės, kurios siejamos daugiau su Rusija, nei su Vakarais. Pavyzdžiui, šių metų balandžio pradžioje A. Lukašenka pareiškė, kad Baltarusijos opozicijos atstovai yra glaudžiai susiję su Rusija. Be to, A. Lukašenka netiesiogiai apkaltino Rusiją prisidėjus prie šių metų balandžio 6-7 d. Kirgizijoje įvykusių neramumų („Tulpių revoliucija-2“), kurių metu buvo nuverstas Kirgizijos prezidentas Kurmanbekas Bakijevas, bei suabejojo Kolektyvinio saugumo sutarties organizacijos (KSSO) efektyvumu, saugant NVS valstybių konstitucinę santvarką.

Priminsime, kad pagal Baltarusijos Konstituciją šalies prezidentas yra renkamas 5 metams. A. Lukašenka, vadovaujantis Baltarusijai nuo 1994 m., trečią kartą iš eilės laimėjo Baltarusijos prezidento rinkimus 2006 metais, kai surinko daugiau nei 80 % balsavusių rinkėjų balsų. Reikėtų pabrėžti, kad 2006 m. Baltarusijos prezidento rinkimų metu tvyrojo gana didelė įtampa dėl neseniai įvykusių „spalvotųjų revoliucijų“ Ukrainoje, Gruzijoje ir Kirgizijoje. Baltarusijos vyriausybė nuogąstavo, kad „spalvotųjų revoliucijų“ banga gali persimesti ir į Baltarusiją. JAV ir ES paskelbė 2006 m. Baltarusijos prezidento rinkimų rezultatus suklustotais ir įvedė sankcijas Baltarusijai, kurių dauguma vėliau buvo panaikinta.

● Parengta remiantis: *Kommersant.ru*, *Lenta.ru*.
(Nuotrauka iš *Kommersant.ru*)

Laikiniai einantis Moldovos prezidento pareigas Michajus Gimpu nepritaria glaudesniems Moldovos ryšiams su Rusija

Moldovos kariai dalyvavo gegužės 9 d. Pergalės parade Maskvoje, nepaisant Moldovos viduje kilusių diskusijų ir valdančiosios koalicijos nevieningos pozicijos dėl oficialaus Moldovos dalyvavimo II Pasaulinio karo pergalės minėjimo renginiuose. Oficialiam Moldovos dalyvavimui gegužės 9 d. renginiuose Maskvoje labiausiai prieštaravo Moldovos parlamento pirmininkas, laikinai einantis Moldovos prezidento pareigas Michajus Gimpu. M. Gimpu, apeliuodamas į Moldovos pralaimėjimą II Pasauliniame kare ir sovietinės valdžios represijas, vykdytas Moldovoje pokario metais, pareiškė, kad „Moldovai nėra ką veikti Pergalės parade“. Minėta M. Gimpu pozicija sulaukė ir Rusijos reakcijos – pasak Rusijos užsienio reikalų ministro pavaduotojo Grigorijaus

Karasio, Rusija tikisi, kad Kišiniovo tendencingi pareiškimai II-ojo Pasaulinio karo atžvilgiu ateityje nepasikartos. Taip pat šių metų balandžio pabaigoje Rusijos vartotojų teisių priežiūros tarnyba „Rospotrebnadzor“ išbrokavo stambią Moldovos vynų produkcijos partiją, o minėtos tarnybos vadovas Genadijus Oniščenko pareiškė, kad Rusija atsisako šiuo klausimu bendradarbiauti su Moldovos vyriausybe. Kitaip tariant, besiplečiančio Moldovos ir Rusijos „vynų karo“ baigtis dabar priklausys tik nuo Rusijos vyriausybės tiesioginių derybų su Moldovos vynų gamintojais.

Ekspertų nuomone, M. Gimpu priešiškuumą Rusijos atžvilgiu galima sieti su jo asmeninėmis politinėmis pažiūromis: M. Gimpu skeptiškai vertina įvairius integracijos su Rusija projektus, tokius kaip NVS ir remia Moldovos suartėjimo su Rumunija planus bei įvairius unionistinius (Moldovos ir Rumunijos sąjungos) projektus. Pavyzdžiui, šių metų balandžio 27-28 d. M. Gimpu su Rumunijos vyriausybės atstovais aptarė Moldovos ir Rumunijos energetinių sistemų integracijos galimybes. Rumunijos ūkio ministro Adriano Vidyanu teigimu, Rumunija svarsto galimybes nutiesti dujotiekį, kuris jungtų Moldovą ir Rumuniją bei leistų Rumunijai užtikrinti didesnę Moldovos energetinę nepriklausomybę nuo Rusijos. Reikėtų akcentuoti, kad Rusija nepakvietė Rumunijos į Pergalės dienos minėjimą Maskvoje ir tai turėjo nemažai įtakos M. Gimpu apsisprendimui oficialiai nedalyvauti gegužės 9 d. renginiuose.

Kita vertus, minėta M. Gimpu pozicija išryškino nesutarimus ir pačioje Moldovos valdančioje koalicijoje. Moldovos ministro pirmininko Vladimiro Filato nuomone, kai kurie valdančiosios koalicijos nariai (tokie kaip M. Gimpu) linkę kovoti su savo šalies vyriausybe (M. Gimpu savo sprendimo oficialiai nedalyvauti gegužės 9 d. renginiuose Maskvoje nebuvo suderinęs su vyriausybe). Aukščiau minėti M. Gimpu pareiškimai nesulaukė paramos ir tarp kitų valdančiosios koalicijos partnerių (Demokratinės partijos lyderio Mariano Lupu bei „Mūsų Moldovos“ aljanso vadovo Serafimo Urekjano). Dar balandžio 22 d. Moldovos valdančiosios koalicijos posėdyje buvo nuspręsta leisti Moldovos kariams dalyvauti Pergalės parade Maskvoje. Ekspertų nuomone, toks susiskaldymas gali labai pakenkti Moldovos valdančiajai koalicijai per kitus parlamento arba prezidento rinkimus. Kita vertus, M. Gimpu yra minėjęs, kad Moldovos glaudūs ryšiai ir galbūt netgi politinės sąjungos sudarymas su Rumunija yra tik jo asmeninė nuomonė ir jis nesistengs šios nuomonės paversti oficialia Moldovos parlamento nuomone. Akivaizdu, kad, jei M. Gimpu nepavyks užsitikrinti didesnės valdančiosios koalicijos paramos, tikėtis žymesnio Moldovos gravitavimo Rumunijos link bus sunku.

● Parengta remiantis: *Lenta.ru, Regnum.ru.*
(Nuotrauka iš *Kommersant.ru*)